

Bibliotheek van het federaal Parlement

De strafuitvoeringsrechtbanken

dossier nr. 90 – 06.10.2004

Deze elektronische versie maakt het mogelijk alle documenten van de papieren versie te raadplegen, die in elektronische vorm bestaan. Dit laatste is niet het geval voor bepaalde artikels van doctrine, die enkel in de papieren versie beschikbaar zijn. Deze papieren versie is voorbehouden aan de leden en de diensten van het federale Parlement.

Alle elektronische adressen waren toegankelijk op de datum van verschijning van het dossier.

Het is echter altijd mogelijk dat bepaalde adressen worden afgeschaft of veranderd.

INHOUDSTAFEL

INLEIDING.....	2
BELGIQUE.....	6
Wetgeving.....	6
Parlementaire stukken.....	6
Interessante links.....	7
FRANKRIJK.....	8
Wetgeving.....	8
DUITSLAND.....	9
Wetgeving.....	9
Parlementaire stukken.....	9
Rechtsleer.....	9
ITALIË.....	10

Bibliotheek van het federaal Parlement

De strafuitvoeringsrechtbanken

dossier nr. 90 – 06.10.2004

INLEIDING

In België is de oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken één van de ontwerpen die werden goedgekeurd tijdens de ministerraad Justitie-Politie van 30 en 31 maart 2004.

Het leek ons derhalve interessant hierover een dossier samen te stellen.

Uit de talrijke landen waar de deelname van de rechterlijke macht in de strafuitvoering bestaat, hebben we Frankrijk, Duitsland en Italië geselecteerd.

Daarbij ligt de klemtoon op Frankrijk, dat ongetwijfeld het interessantste voorbeeld is.

In België formuleerde in 1985 koninklijk commissaris R. Legros in het voorontwerp van Strafwetboek het eerste formele voorstel om een strafuitvoeringsrechtbank op te richten. Ook nadien werd dit idee nog ter sprake gebracht. Zo pleitte o.a. in 1997 de parlementaire onderzoekscommissie 'Dutroux-Nihoul en consoorten' voor de creatie van zo'n rechtbank en werd in 2000 de zogenaamde commissie Holsters geïnstalleerd. Deze commissie had als opdracht een rapport op te stellen over de oprichting van een strafuitvoeringsrechtbank, over het externe juridisch statuut van de gevangenen en over de straftoemeting. Op 9 mei 2003 werden de resultaten van de Commissie aan de minister van Justitie overhandigd.

In dit verslag doet de commissie ondermeer de aanbeveling om in elke provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een strafuitvoeringsrechtbank op te richten, die samengesteld zou zijn uit multidisciplinaire kamers (een professionele magistraat, assessoren inzake sociale reïntegratie van gedetineerden en assessoren inzake strafuitvoering), die met gesloten deuren zitting zou hebben in de hoofdplaats van de provincie, in een andere rechtbank van eerste aanleg, of in de gevangenis.

In eerste instantie zou haar bevoegdheid zich beperken tot de uitvoering van de vrijheidsberovende straffen. Bij elk hof van beroep zou een strafuitvoeringskamer gecreëerd worden en tegelijk zou er ook een openbaar ministerie bij de strafuitvoeringsrechtbanken opgericht worden.

Dankzij de herziening van artikel 157 van de Grondwet werd de belangrijkste hindernis voor het instellen van een strafuitvoeringsrechtbank opgeheven.

Het vierde lid van dit artikel luidt: 'Er zijn strafuitvoeringsrechtbanken in de plaatsen die de wet aanwijst. Zij regelt hun organisatie, hun bevoegdheid, alsmede de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden'.

Momenteel zijn er in Kamer en Senaat twee wetsvoorstellen en één voorstel van resolutie hangende die betrekking hebben op de strafuitvoeringsrechtbanken.

Op 31 maart 2004 heeft de Ministerraad de kadernota goedgekeurd betreffende de oprichting van de rechtbanken voor strafuitvoering. Het is de bedoeling de

Bibliotheek van het federaal Parlement

De strafuitvoeringsrechtbanken

dossier nr. 90 – 06.10.2004

uitvoeringsmodaliteiten van de vrijheidsberovende straf of van de tijdelijke invrijheidstelling bij wet te regelen in plaats van bij ministeriële omzendbrieven en de bevoegdheidsverdeling tussen uitvoerende en rechterlijke macht te wijzigen. Zo zullen de strafuitvoeringsrechtbanken bevoegd zijn om te beslissen inzake beperkte hechtenis, elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorlopige invrijheidstelling met het oog op de verwijdering van het grondgebied. Daarentegen zullen beslissingen inzake penitentiair verlof, uitgangsvergunning, medische zorgen buiten de instelling, onderbreking van de strafuitvoering en voorlopige invrijheidstelling met het oog op het regelen van het probleem van de overbevolking in de gevangenissen onder de bevoegdheid van de minister van Justitie blijven ressorteren.

De strafuitvoeringsrechtbank zal bovendien de aard van een straf kunnen wijzigen indien dit pertinent blijkt t.o.v. de situatie van de veroordeelde. Een gevangene zou bij de strafuitvoeringsrechtbank ook in beroep kunnen gaan tegen beslissingen van de minister van justitie. De strafuitvoeringsrechtbanken zouden operationeel moeten zijn tegen september 2005.

In Frankrijk werd de functie van strafuitvoeringsrechter ingesteld door de ordonnantie n° 58-1296 dd. 23 dec. 1958, die werd ingevoegd in het Wetboek van Strafvordering (CPP). De instelling van een strafuitvoeringsrechter (JAP) wijst op de wens om een continuïteit van het strafproces te waarborgen in de fase van de strafuitvoering, die tot dan louter administratief was.

De rol van de strafuitvoeringsrechter wordt bevestigd in art. 709 van het Wetboek van Strafvordering. De samenstelling en werking van de strafuitvoeringsinstanties zijn vastgelegd in art. 712-1 en volgende van het Wetboek van Strafvordering. De maatregelen tot bijsturing van de straf worden vóór en na art. 722 van het Wetboek van Strafvordering opgesomd.

De strafuitvoeringsrechter is een magistraat van het 'Tribunal de grande instance', die ermee belast is de uitvoering van de strafsancties, uitgesproken door het vonnisgerecht, op te volgen en het regime ervan bij te sturen bij de strafuitvoering in gesloten en open inrichtingen. De strafuitvoeringsrechter kan dus aan de veroordeelde verplaatsingen naar buiten, gedeeltelijke invrijheidstelling, strafvermindering, voorwaardelijke invrijheidstelling in bepaalde gevallen en nog andere maatregelen toelaten, en dit, behalve bij hoogdringendheid, na advies van een Commissie voor Strafwetgeving. De strafuitvoeringsrechter kan die maatregelen ook verdagen of herroepen. Het gaat hier om maatregelen om de straf te individualiseren, rekening houdend met de evolutie van de persoonlijkheid en de situatie van de veroordeelde. De zorg voor de individualisering van de straffen is trouwens de hoofdbekommernis van de hervorming van 2004, die is weer te vinden in artikel 707 van het Wetboek van Strafvordering : de straf individualiseren om de geleidelijke terugkeer van de veroordeelde naar de vrijheid mogelijk te maken en

Bibliotheek van het federaal Parlement

De strafuitvoeringsrechtbanken

dossier nr. 90 – 06.10.2004

om het verlaten van de gevangenis zonder enige juridische opvolging te vermijden. De sociale reclassering van delinquenten behoort dus eveneens tot de bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechter.

Diens bevoegdheden werden sterk uitgebreid tijdens verscheidene hervormingen, waarvan de belangrijkste leidden tot de wetten van 15/06/2000 en van 09/03/2004. De wet van 2004 wijzigt verschillende artikelen van het Wetboek van Strafvordering en heft er zelfs een aantal van op, dat alles vanaf 01/01/2005.

De wet n° 2000-516 dd. 15/06/2000 betreffende de bescherming van het vermoeden van onschuld en de rechten van de slachtoffers (wet Guigou) behelst een belangrijke nieuwigheid, met name een gedeeltelijke juridisering van de beslissingen van de strafuitvoeringsrechter, die tot dan als 'maatregelen van gerechtelijke administratie' werden beschouwd. Voortaan krijgen deze maatregelen een jurisdictioneel karakter, daar ze worden genomen na een tegensprekelijk debat, gemotiveerd en vatbaar voor beroep door de Procureur van de Republiek en door de veroordeelde. Zo heeft ook de veroordeelde een beroepsmogelijkheid, maar nog niet tegenover alle beslissingen van de strafuitvoeringsrechter. De wet van 2000 juridiseert ook de beslissingen betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling, die tot dan door de minister van Justitie werden genomen : voor de korte straffen worden deze beslissingen toevertrouwd aan de strafuitvoeringsrechter.

De wet n° 2004-204 dd. 09/03/2004 tot aanpassing van de justitie aan de evolutie van de criminaliteit (wet Perben II) voltooit de juridisering door de notie 'maatregelen van gerechtelijke administratie' te laten vallen. Beslissingen inzake strafverminderingen, toelatingen om onder escorte de inrichting te verlaten en uitgangsvergunningen die door de wet van 15/06/2000 als dergelijke maatregelen werden gehandhaafd, zullen in de toekomst genomen worden op basis van het dossier, zonder debat, na advies van de Commissie voor strafuitvoering, bij gemotiveerde ordonnantie en vatbaar voor beroep. Het beroep tegen deze beslissingen zal vanaf 31/12/2005 ook mogelijk zijn voor de veroordeelde.

Deze recente wet versterkt daarenboven de bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechter door hem een volledige jurisdictionele bevoegdheid te geven. Voortaan kan hij korte gevangenisstraffen omzetten in andere straffen en in bepaalde gevallen beslissen over het beëindigen van een maatregel die het vonnisgerecht hem heeft toevertrouwd. De wet van 2004 verandert ook de procedureregels, de regels ten gronde en de gerechtelijke organisatie. Vanaf 1/1/2005 zal de kinderrechter de bevoegdheden van de strafuitvoeringsrechter uitoefenen ten opzichte van minderjarigen tot ze de leeftijd van 21 jaar hebben bereikt. Een nieuwe bevoegdheidsverdeling wordt eveneens van kracht op 1/1/2005 : in eerste instantie zullen de bevoegdheden worden verdeeld tussen de strafuitvoeringsrechter en een nieuwe strafuitvoeringsrechtbank. Deze rechtbank zal bevoegd zijn voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, de opschorting van de straf en de opheffing van de niet-samendrukbare periode die niet tot de

Bibliotheek van het federaal Parlement

De strafuitvoeringsrechtbanken

dossier nr. 90 – 06.10.2004

bevoegdheid van de strafuitvoeringsrechter horen. Beroep zal mogelijk zijn bij een strafuitvoeringskamer bij het Hof van Beroep. De regionale en nationale jurisdicties inzake voorwaardelijke invrijheidstelling zullen dan worden afgeschaft. De wet van 2004 houdt tijdens de fase van strafuitvoering ook beter rekening met de belangen van de slachtoffers.

In Duitsland bestaan strafuitvoeringskamers op het niveau van de regionale rechtbanken, wanneer volwassenen in gevangenisinrichtingen vrijheidsstraffen of heropvoedings- of veiligheidsmaatregelen ondergaan.

Hun organisatie wordt geregeld in titel 5a van het Wetboek van Rechterlijke Organisatie (Gerichtsverfassungsgesetz – GVG). De kamers zijn o.a. bevoegd voor beslissingen inzake probatieuitstel, voorwaardelijke invrijheidstelling, voor de betwisting van maatregelen genomen door de autoriteiten belast met de strafuitvoering, voor de erkenning of niet van de verrekening van het ziekenhuisverblijf tijdens de strafuitvoering, het behandelen van zaken in beroep, enz.

In geval van levenslange gevangenisstraf of van plaatsing in een psychiatrische inrichting, zijn de strafuitvoeringskamers samengesteld uit drie rechters. In de andere gevallen uit één.

Thans is een wetsontwerp van de Bundesrat overgegaan naar de Bundestag. Het wil de werklast van de strafuitvoeringskamers verminderen door een aanpassing van artikel 115 van de wet op de strafuitvoering.

In Italië zijn er strafuitvoeringsrechtbanken zowel op het niveau van de gemeenrechtelijke macht (Tribunali di sorveglianza) als op het niveau van de militaire rechterlijke macht (Tribunali militari di sorveglianza). Deze laatste zijn enkel bevoegd voor militaire inbreuken die begaan zijn door leden van het leger.

De strafuitvoeringsrechtbank bestaat uit twee professionele magistraten en twee 'honoraire' magistraten (psychologen, pedagogen, psychiaters, onderwijzers, criminologen...). Zij kan een gedeeltelijke invrijheidsstelling of een strafvermindering toekennen en beslist ook over voorwaardelijke invrijheidsstelling, eerherstel en huisarrest.

De strafuitvoeringsrechter heeft als opdracht om te waken over de uitvoering van vrijheidsbenemende straffen en de uitvoering van veiligheidsmaatregelen die buiten een vonnis werden uitgesproken. Hij waakt ook over de penitentiaire instellingen.

De strafuitvoeringsrechtbank treedt zowel op in eerste aanleg als in beroep ten opzichte van de strafuitvoeringsrechter. De territoriale bevoegdheid valt samen met deze van de hoven van beroep.

B. Vansteelandt

Bibliotheek van het federaal Parlement
De strafuitvoeringsrechtbanken
dossier nr. 90 – 06.10.2004

BELGIQUE

Wetgeving

Wijziging aan de Grondwet van 17 december 2002

Koninklijk Besluit van 27 juni 2000 houdende oprichting van een Commissie 'Strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting'

Wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling

Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen bij de wet van 1 juli 1964

www.just.fgov.be

Parlementaire stukken

Wetsvoorstel van 17 juni 2004 houdende de oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken (Senaat, 2003-2004, 3-758/1)
http://www.senat.be/wwwcqi/get_pdf?50332825

Wetsvoorstel van 17 juni 2004 betreffende de strafuitvoeringsrechtbanken en de externe rechtspositie van gedetineerden (Senaat, 2003-2004, 3-759/1)
http://www.senat.be/wwwcqi/get_pdf?50332826

Voorstel van resolutie van 17 november 2003 betreffende de strafuitvoeringsrechtbanken, de externe rechtspositie van de gedetineerden, de straftoemeting en de verbetering van de positie van het slachtoffer (Kamer, 2003-2004, 51-438/001)
<http://www.lachambre.be/FLWB/pdf/51/0438/51K0438001.pdf>

Bibliotheek van het federaal Parlement
De strafuitvoeringsrechtbanken
dossier nr. 90 – 06.10.2004

Interessante links

Kadernota Integrale Veiligheid 30 – 31 maart 2004

<http://www.info-zone.be/wet/plp35/kanoplp35.pdf> (p.109)

Persberichten – Oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken

http://www.just.fgov.be/nl_htm/politique/html_pol_communique/com19-04-04opr.html

Regeringsverklaring en regeerakkoord – Juli 2003

http://www.premier.fgov.be/nl/politics/20030710-accord_gov.pdf

Bibliotheek van het federaal Parlement
De strafuitvoeringsrechtbanken
dossier nr. 90 – 06.10.2004

FRANKRIJK

Wetgeving

www.legifrance.gouv.fr

Wetboek van Strafvordering – wetgevend gedeelte : uittreksels uit boek V (art. 707 tot 791)

Strafwetboek – wetgevend gedeelte : uittreksels uit boek I (art. 131-9 tot 132-65)

Wetboek van Gerechtelijke Organisatie : art. 630-1

Ordonnantie n° 45-174 van 2 februari 1945 betreffende jeugddelinquentie : art. 20-9 en 20-10

Bibliotheek van het federaal Parlement
De strafuitvoeringsrechtbanken
dossier nr. 90 – 06.10.2004

DUITSLAND

Wetgeving

Gerichtsverfassungsgesetz (Titel 5a)

<http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/gvg/index.html>

Strafvollzugsgesetz (Zweiter Abschnitt - Vierzehnter Titel Rechtsbehelfe)

<http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/stvollzg/index.html>

Strafprozessordnung (Siebentes Buch-Erster Abschnitt Strafvollstreckung)

<http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/stpo/index.html>

Code de procédure pénale (Livre VII- Première section Execution)

<http://www.juriscope.org/publications/documents/pdf/proc-pen-all.pdf>

Parlementaire stukken

Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Strafvollzugsgesetzes

(Drucksache 15/2252)

<http://dip.bundestag.de/btd/15/022/1502252.pdf>

Rechtsleer

Landgericht

http://www.rechtslexikon-online.de/Landgericht_LG.html

Das Landgericht in Strafsachen

<http://ruessmann.jura.uni-sb.de/gvgbild/straflg.htm>

Strafvollstreckung

<http://www.justiz.nrw.de/BS/Gerichte/Strafgericht/vollstreckung/Strafvollstreckung/Strafvollstreckung.html>

Bundesrat will Strafvollstreckungskammern der Landgerichte entlasten

http://www.bundestag.de/bic/hib/2004/2004_001/04.html

Bibliotheek van het federaal Parlement
De strafuitvoeringsrechtbanken
dossier nr. 90 – 06.10.2004

ITALIË

Legge 27 maggio 1998, n. 165
www.parlamento.it/parlam/leggi/981651.htm

Legge 26 luglio 1975, n. 354 (uittreksels)
www.giustizia.it/cassazione/leggi/l354_75.html#ART68